

Nr 10

Av herr Larsson i Hedenäset m. fl., om införande av en allmän
förskoleundervisning.

(Lika lydande med motion nr 8 i Första kammaren)

1960-talet har betecknats som skolreformernas årtionde. Efter en period av utredningar, forskning och försöksverksamhet har beslutet om den obligatoriska grundskolan fattats, och ett successivt genomförande pågår. Utredningsförslag om det nya gymnasiet och fackskolan liksom studiehjälpens utformning är föremål för remissbehandling, och en yrkesskoleberedning är tillsatt. Samtidigt som denna dynamiska utveckling med tillfredsställelse noteras må även observeras att en betydelsefull undervisningssektor ännu ej kunnat inrymmas i samhällets utrednings- och utvecklingsarbete. Förskoleundervisning bedrivs nämligen ännu så länge blott i begränsad omfattning inom ett fåtal större kommuner samt i form av kortare sommarkurser i de tvåspråkiga gränstrakterna mot Finland. Frågor sådana som förskoleundervisningens pedagogiska nytta och utformning, om sådan undervisning bör bli obligatorisk eller fortfara som en frivillig komplettering till grundskolan, skolformens innehåll och anknytning till grundskolan liksom kostnadsavvägningen mellan stat och kommun, allt detta är några av de frågor som synes påkalla överväganden och ställningstagande under den närmaste framtiden.

I vårt land börjar den obligatoriska skolgången förhållandevis sent, som regel det år barnet fyller sju år. Inom de tysk- och franskspråkiga kulturområdena däremot är sexårsåldern det normala och i de anglosaxiska länderna femårsåldern.

Uppenbart är visserligen att den undervisning som ges vid skolans början i dessa länder ej kan till innehåll och form motsvara undervisningen i första årskursen i Sverige. Skolan måste självklart vara anpassad efter elevernas utvecklingsnivå. En femåring, som tas in i en skola i England eller Förenta staterna, får en undervisning som närmast sker i lekskolans form. En tidigarelagd skolgång har, under i övrigt gynnsamma förutsättningar, visat sig kunna erbjuda betydande fördelar: barnen får efter sin ålder anpassad social fostran, leken utnyttjas i utvecklingsfrämjande syfte, iakttagelser av barnens beteende kan i många fall leda till medicinskt eller psykologiskt ingripande som eljest kunde komma för sent. Av expertisen tillerkännes lekskolor och förskolor allmänt stor betydelse. Under dessa

förhållanden torde vi i vårt land inte komma ifrån att allvarligt överväga ett mera allmänt anordnande av förskoleundervisning. Det finns all anledning för samhället att leda utvecklingen på detta område. Närmast står då i tur att få till stånd det utredningsarbete, den forsknings- och försöksverksamhet som bör föregå ett mera allmänt genomförande.

Det är ännu ofullständigt kartlagt hur förskoleundervisningen i detalj bör vara upplagd till form och innehåll. Här gäller att nå fram till en uppläggning som utifrån givna förutsättningar leder till bästa resultat i pedagogiskt och psykologiskt hänseende. Internationella erfarenheter av värde torde här stå till buds och böra utnyttjas. Därtill kan det även visa sig föreliggande behov av kompletterande forskning och försök på vissa speciella områden.

Angeläget måste vara att förskoleundervisningen anpassas till grundskolan och dess målsättning. Även om det företrädesvis sker i lekens form bör undervisningen syfta till personlighetsfostran, fostran för arbete och fritid, för familje- och samhällsliv.

I grundskolans målsättning ingår även som en viktig förutsättning att det uppväxande släktet i landet oavsett ekonomiska och geografiska betingelser så långt möjligt skall ges en lika chans till utbildning. Skall detta kunna bli och fortfara som en realitet, fordras att förskoleundervisningen inte tillåtes bli en favör som av olika orsaker förbehålles vissa orter. Uppenbart är att en utbyggnad av förskoleverksamheten över hela landet möter praktiska svårigheter och problem på åtskilliga håll i landet. Det begränsade elevunderlaget inom rimliga avstånd på landsbygden får beräknas medföra organisatoriska problem. Särskilt torde detta bli fallet för de utpräglade glesbygdernas vidkommande. Angelägenheten av att dessa bygders unga till följd av de särskilda svårigheterna ej blir eftersatta nödvändiggör att denna problematik ägnas särskild uppmärksamhet vid uppläggnings- och utbyggnaden av förskoleundervisningen.

Oavsett om det blir fråga om ett mera allmänt införande av förskoleundervisning eller ett successivt genomförande av en obligatorisk sådan kommer denna skolform att ha ett betydande samband med grundskolan. Frågan om de ekonomiska konsekvenserna och kostnadsfördelningen mellan stat och kommun måste då även höra till de problem som bör närmare penetreras. För den förskoleundervisning som f. n. meddelas gäller att den — med undantag för den kursverksamhet som bedrivs i rikets nordligaste gränsorter — helt bekostas med primärkommunala medel. Det måste ifrågasättas om ej vid en mera allmän utvidgning av denna skolform en betydande kostnadsandel bör gäldas över statsbudgeten. Detta icke minst från den synpunkten att variationer i skatteunderlag olika kommuner emellan rimligen icke bör tillåtas bli avgörande för de ungas möjligheter till en likvärdig skolstart för livet.

Genomförandet av en mera allmän eller obligatorisk förskoleundervis-

ning är givetvis beroende av vilka resurser som står till disposition. Utöver de samhällsekonomiska tillgångarna i stort är tillgången på lokaler och lärare avgörande faktorer. I fråga om lärartillgången måste det vara av vital betydelse att utvecklingstakten av denna skolform kan synkroniseras med en utvidgad utbildning av förskollärare. Denna fråga bör givetvis ingå i det utredningsarbete som vi förordar, men det är också av största vikt att man — oavsett utredningsarbetet — vidtar åtgärder för att skyndsamt öka utbildningskapaciteten beträffande förskollärare.

Grundskolans införande är beslutad att ske successivt under 1960-talet. Det får beräknas att ett ökat intresse för förskoleundervisning samtidigt kommer att göra sig gällande. Under sådana förhållanden måste det vara riktigt att erforderligt utredningsarbete m. m. genomföres snarast möjligt, så att utvecklingen på detta område så långt som möjligt kan länkas in på konstruktiva och långsiktigt hållbara linjer.

Med hänvisning till det ovan anförda får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning och härav föranledda förslag rörande förutsättningarna och formerna m. m. för införande av en allmän förskoleundervisning enligt de riktlinjer som i motionen anförts.

Stockholm den 15 januari 1964

Harald Larsson

Lennart Mattsson

Anders Dahlgren

i Hedenäset

Einar Gustafsson

Per Svensson

i Kårby

i Stenkyrka